

ESCOLA PÚBLICA / BCN, 1900-1970
GUIA D'HISTÒRIA URBANA

Ajuntament de Barcelona
MUSEU D'HISTÒRIA DE BARCELONA

el Periòdic ara.cat

Museu d'Història de Barcelona
Plaça del Rei, s/n. 08002 Barcelona
informaciu@muhaa@bcn.cat, tel. 93 256 21 22
barcelona.cat/museumhistoria
facebook.com/barcelonacultura
twitter.com/bcn cultura

- GUIES D'HISTÒRIA URBANA DEL MUHBA
1. BARCINO/BCN
2. GAUDI/BCN
3. DIAGONAL/BCN
4. PARCS/BCN
5. GÒTIC/BCN
6. AIGUA/BCN
7. BARRAQUES/BCN
8. DEFENSA 1936-39 / BCN
9. ORIENT/BCN
10. SEAT 1950-65 / BCN
11. POBLENOU/BCN
12. TEATRES/BCN
13. COOPERATIVES 1842-1939 / BCN
14. INDIANES 1736-1847 / BCN
15. REREGUARDA/BCN
16. ROMÀNIC S. XI-XIII / BCN
17. CALL/BCN
18. BALCONADA/BCN
19. INDIANS 1835-1888 / BCN
20. MACOSÀ/BCN
21. II GUERRA MUNDIAL 1939-1945 / BCN
22. LA MAQUINISTA/BCN
23. PUIG I CADAFALCH / BCN
24. SEXUALTATS S. XX / BCN
25. AIGUA KM ZERO / BCN
26. AUTOMÒBIL/BCN
27. FABRA I COATS / BCN
28. REVOLUCIÓ LIBERAL/BCN 1820-1843
29. SANT MARTÍ / BCN
30. LLUITES SOCIALS. 1917-1919 / BCN

© de l'edició: MUHBA, 2020
1a edició: juliol 2022
AUTORIA: Cèlia Cañellas i Rosa Toran
COORDINACIÓ EDITORIAL: Marta Iglesias i Ana Shelly
FOTOGRAFIA: Arxius Municipals Contemporani de Barcelona (AMCB), Arxiu Municipal del Districte de les Corts (AMDC), Arxiu Municipal del Districte de Nou Barris (AMDNB), CRAI Biblioteca del Pavelló de la República, UCSan Diego, Ricard Camps, Pep Parer. Foto de coberta: Detall d'un cartell de l'Ajuntament de Barcelona fomentant l'escolarització, 1930. Autor: Josep Obiols, CRAI Biblioteca del Pavelló de la República
DISSENY I MAQUETACIÓ: Carlos Ortega

El repte d'escolaritzar Barcelona

L'evolució de la societat barcelonina va suscitar entre les classes mitjanes i populars la progressiva reclamació d'un ensenyament en condicions dignes i la reivindicació de respectar a les aules la personalitat dels infants, la seva llengua i la llibertat de pensament...

1. La realitat escolar a la Barcelona de principis del segle xx

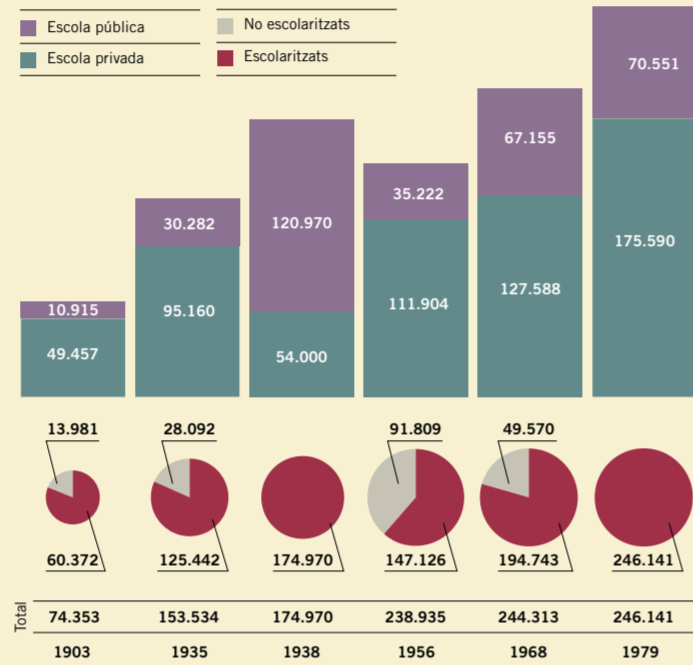
Així, a començament del segle xx, la ciutat de Barcelona presentava un contrast social ben marcat en les oportunitats educatives. El classicisme era manifest, atès que, mentre els fills de les classes mitjanes i altes disposaven, per formar-se, dels majestuosos edificis de les grans congregacions religioses...

Aquest desenvolupament d'una extensa xarxa escolar privada, amb un pes important de l'escola confessional, s'havia produït pel desinterès polític en un sistema escolar públic i, també, per la delegació de competències de l'Estat a uns ajuntaments mancats de recursos...

Malgrat que l'escola era obligatòria fins als dotze anys, la

manca de gratuïtat, la minsa oferta de places públiques i la necessitat que els infants s'incorporessin precoçment al món del treball feien que les taxes d'escolarització fossin

baixes i hi haguessin índexs d'analfabetisme elevats, sobretot als barris obrers: Sant Martí de Provençals, Sant Andreu, Sants, el Raval i la Barceloneta.

El predomini de l'escola privada per sobre l'escola pública va ser una constant al llarg del segle xx, a excepció dels anys de la guerra. El Consell de l'Escola Nova Unificada (CENU) va optar per la supressió de les escoles confessionals i va incorporar les seves instal·lacions a la xarxa pública...

Aula d'una escola unitària. En aquestes aules públiques convivien alumnes de diferents edats a càrrec d'un sol mestre, que era assistit per un ajudant.

La monumentalitat de les escoles de les congregacions religioses, construïdes a la part alta de la ciutat per arquitectes de renom...

2. Propostes de canvi

Les primeres iniciatives públiques

D'ençà del 1901, la presència al govern de la ciutat de noves forces polítiques va contribuir a iniciar un procés de transformació de l'escola pública. Els grups republicans, que van ser majoria al consistori fins al 1913, intentaren de millorar les condicions de treball dels mestres...

La defensa d'una escola en català i d'un ensenyament racionalista, allunyat dels prejudicis, va sustentar els idearis alternatius a l'escola nacional i a la privada congregacionista a principis de segle. A l'esquerra, cartell de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana...

Els nens amb propensió a les malalties respiratòries s'educaven amb aquestes iniciatives, la major part del temps fent jocs i activitats a l'aire lliure.

Les colònies escolars municipals per als infants de les escoles públiques amb propensió a les malalties respiratòries tenien una finalitat terapèutica.

Una altra mostra de l'interès per la renovació pedagògica va ser la inauguració, el 1915, del primer parvulari municipal Montessori al carrer de la Tapineria...

El treball educatiu a l'aire lliure va permetre adaptar mètodes pedagògics moderns a les necessitats educatives especials dels alumnes de Vila Joana.

A les escoles a l'aire lliure les classes i les activitats es feien enmig de la natura. Classe de nenes fent puntes de coixí al peu del monument de Josep Llimona.

tats d'aprenentatge, la formació física i la pràctica d'exercicis lúdics. A la segona Escola del Bosc, situada al parc del Guinardó l'any 1923, es va aplicar el mètode Decroly, un concepte d'escola nou que també es va adoptar en l'educació dels infants «cecs, sords i deficientes» a Vil·la Joana...

El programa municipal del republicanisme, que tenia com a objectiu pal·liar les necessitats de les classes més desfavorides, va aplicar els principis pedagògics de l'Escola Nova i els models de la Institució Libre de Ensenyança, sobretot les escoles a l'aire lliure i els banys de mar.

a la casa Trinxet del carrer de Còrsega. Aquestes propostes van donar personalitat pròpia a la iniciativa municipal barcelonina, que va agafar renom en els àmbits pedagògics europeus...

Moltes classes es feien a la platja, combinades amb la gimnàstica, els jocs i els banys de mar. Classe de geometria a l'Escola del Mar.

3. La dignificació de l'escola pública

Els primers grups monumentals

La Comissió de Cultura municipal, creada l'any 1916 per iniciativa de la Lliga Regionalista, un cop assolida la majoria al consistori, va comptar amb la col·laboració dels regidors republicans que, tot i les reticències inicials, endegaren estudis per planificar les construccions escolars...

Josep Goday va saber crear un llenguatge propi per als grups escolars monumentals, imatges de la capitalitat catalana i aparadors de la nova política educativa municipal.

plificar l'esforç municipal i ser emblemes d'un model d'escola nou, maldaren per crear el Patronat Escolar (1922), un organisme de gestió mixt entre l'Ajuntament i el Ministeri d'Instrucció Pública, que va permetre de dotar els edificis nous amb un professorat seleccionat que havia cursat el magisteri oficial...

Anys d'aturada i de represa

A banda dels dos grups escolars inaugurats, s'estava a punt de construir-ne d'altres, com ara els grups Ramon Llull, Lluís Vives, Milà i Fontanels i Pere Vila, que havien arrencat l'any 1919; però el procés s'havia alentit per l'augment dels preus dels materials...

El nou règim mil·litar, molt centralista, va reprimir les manifestacions de catalanitat i va aturar les iniciatives culturals autonomistes. A la intervenció de la Mancomunitat i la suspensió del consistori va seguir la dissolució del Patronat Escolar i la fi de la línia de treball municipal empresa, amb una nova política de construccions escolars a Barcelona, que es va concretar en la inauguració de quatre escoles als barris nous de cases barates de la perifèria.

El creixement urbà i la demanda de places impulsaren la remodelació de les antigues escoles de Sarrià i les Corts, dutes a terme sota la direcció de Josep Goday.

